

Kaj si bomo mi Slovenci iz tega posneli? Ne plaši naj nas, da smo majhen narod. Večna je pravica, ki vlada v časov zgodovini z neustavljivo močjo. Prišel bode zraven enako pravnosti tudi čas enako častja. Narodje bodo enaki v pravicah; vsak pa bo tudi dosegel vredno čast, naj je majhen ali velik. Vrednost enega ali drugega se ne bode merila po številu ali zunanji moči posameznih rojakov, temuč po njihovi dušni čednosti in omiki, ter po tem, kako se je vès narod udeležil splošnega napredovanja. Pripravljajmo se za ta čas. Skrbimo tedaj, da se nam narod ohrani v sedanji celoti, in da bode njegova dobra večina — da bodo kmetje pošteni v mislih in djanji, trdni v značaji in premoženji, da bodo v narodnem izobraževanju, kakor je njihovemu stanu primerno, stopali s časom naprej, — potlej pridete politična enakopravnost in čast samé ob sebi.

Drobtinica národne ravnopravnosti v cesarskih kancelijah.

Deželni poglavar štajarski grof Mecsery je menda vsled interpelacije Razlagove v deželnem zboru razposlal c. k. okrajnim gosposkam slovenskega Štajarja 20. dan u. m. sledeči ukaz: Pravilo cesarske vlade je vse-skozi to, da vsi narodi avstrijski vživajo enako varstvo. Po tem pravilu je že. c. k. ministerstvo pravosodja 15. sušca 1862 dalo sodniškim uradnijam ukaz, da se slovenskemu jeziku pravica godí, in nanašaje se na omenjeno vladino pravilo zapovedujem tudi c. kr. političnim gosposkam, da tam, kjer razmere jezika to zahtevajo ali ljudje tega želijo, se protokoli (zapisniki) in obravnave pišejo v slovenskem jeziku in v slovenskem jeziku tudi pisma iz kancelij jim pošiljajo.

To je jedro poglavarjevega ukaza. Drobtinica ravnopravnosti je res, pa tudi ne več kot — drobtinica. Ker državnega ministra grofa Belkredi-a čislamo možá, ki ima resno voljo pravičen biti vsem narodom avstrijskim, tedaj tudi slovenskemu, ne moremo sprevideti, zakaj da še ne veljá brez „wenn“ in „wo“ pravilo njegovo, ktero je, nastopivši ministerstvo, izrekel v slavni svoji okrožnici, da „vsak uradnik in vsaka uradnija mora z ljudstvom v njegovem jeziku občiti se (govoriti in pisati).“ Tù ne stoji ne besedica: „kjer razmere jezika zahtevajo“ ali „kadar ljudjé želijo.“ Ravno tisti ukaz od 1862. leta, ki ga navaja gosp. deželni poglavar, je tudi veleval „nach Thunlichkeit“, „nach Möglichkeit“ — al prašajmo skušnje 4 let, kolik o je po tistem ukazu prišlo slovenščine v uradnije? Če bi je bilo kaj prida prišlo, ne bilo bi interpelacij slišati ne na štajarskem ne na kranjskem deželnem zboru. Slovenski jezik je deželni jezik dolnjega Štajarja ravno tako kakor kranjske dežele, — ako se v ogerski, laški, nemški Avstrii ne prašajo še le ljudje, kako naj se zapisniki in pisma jim pišejo, kako, da na Slovenskem isto pravilo ne veljá? Naši ljudjé, kterim do 1848. leta ni ne ena slovenska besedica prišla slovenski pisana na dom, so tako plahi in pohlevni, da si ne upajo reči: „pišite nam slovenski“, in ker si ne upajo, pa se potem kmalu reče, da „ljudstvo tega noče.“ To je eno. Drugo pa je to, da ukaz: „kjer razmere jezika slovenski jezik zahtevajo“ je stvar, ki se dá tako ali tako zasukati. Zato bi želeli, da bi se brez pogojev naravnost reklo, kakor je rekla okrožnica ministrova: vsaka uradnija ima v slovenskih okrajih s slovenskim narodom slovenski v besedi in pismu ravnati. Ne preziramo sicer, da se to pravilo utegne tudi z poglavarjevim ukazom izvršiti; al le ondi se bo zgo-

dilo, kjer so uradniki verno udani ministrovemu pravilu in kjer bojo ljudje našega naroda sami toliko poguma imeli, da bojo to zahtevali.

Skušnje bojo učile, kako bode. Bog daj, da bi ta drobtinica narasla za celi kos kruha! Največ je zdaj na tem ležeče, da se zdramijo ljudje in zahtevajo zapisnike in pisma v svojem jeziku.

Slovansko slovstvo.

* *Izvirno slovensko tragedijo „Marija Antonijeta“ v 5 djanjih (mesto: Versalje in Pariz, čas: 1793) podpisani ravno izdeluje. Kralja Ludovika XVI. nisem mogel poozoriti v tej obširni dramatični pesmi; veliko krepko-dušnejša zgodovinska prikazen je nesrečna kraljica Marija Antonijeta, njegova žena. Kdor pozná francosko homatijo preteklega stoletja, ta bo vedel, da mi groznih in patetičnih prizorov ne primanjkuje, čeravno mi rabijo le toliko, kolikor mi pesniška dostojnost pripušča; za žaloigersko sočutje pa poskrbeva moja pohlevna muza. Nadjam se, da kane marsikaka solzica moji kraljevski junakinji. Ker ima biti to delo prva slovenska izvirna tragedija, ne toži se mi ne časa ne pridnosti; saj delam za svojo predrago domovino. — To dajem na znanje s prošnjo, da bi se mi oni podpisatelji, ki bi si mislili to delo naročiti, že v prihodnjih dveh mesecih oglasili, zakaj vedeti moram že v tem času, ali mi bo moč tragedijo na svojo roko na beli dan spraviti ali ne. Naročnina se bode odrajtala po prejeti knjigi. Ob enem prosim tudi slavna vredništva*) in slovenske domoljube, pa tudi slovenske čitavnice, naj bi me z nabiranjem naročnikov podpirati blagovolili.*

Ne samo šaloigric, temuč veliko več dramatičnih pesem za velike glediščine odre je treba. Šala umrje tako rekoč pri porodu; resnost pa prestane vse čase, ona dere mogočno z novimi in krepkimi idejami naprej, in razglasuje narodovo čast in slavo. Upati gré, da bomo tudi mi Slovenci skoro narodno gledišče imeli. Dobro gledišče pa stoji med posvetnimi izobraževavnimi sredstvi na prvem mestu; ono je živa potreba, ktere prevpiti nobena človeška strast ne more. Čas je, da poskusimo enkrat tudi z lastnimi močmi kaj napraviti; saj um je tudi pri nas domá. Radi smo se naslanjali na ideje in izdelke tujih pisateljev. Prevajanje tujih klasikov je velike koristi; a to niso naši izdelki, le izposodili smo si jih pri tujcu za svoje potrebe. S prestavljanjem se je le gibčnost in moč slovenskega jezika dokazala, ne pa veljavnost slovenskega uma. Krepka misel prinese krepko besedo sabo, misel pa je duša, beseda telo; blaga misel se rada opasuje z lepim telesom. Čuda lep, dereč, blag in mogočen jezik govorimo mi Slovenci; glagol naš je bolj natančen od števil, naši pregovori, reki itd. so kakor iz ljube nature izrezani, z eno besedo: slovenščine ne gojiti in posvečevati z lepimi umotvori, bila bi pregreha. Naj bi se jelo delati kaj resneje na dramatičnem polji. Poskusimo, poskusite: venec slave je spleten; da-si še široko visi, dajmo, da ga dosežemo ne sebi, ampak milemu narodu našemu, kterege tujčeva oholost zaničljivo teptá!

Za pokušnjo javljam nekoliko vrstic iz svoje tragedije, **) ki pride z božjo pomočjo med letom na svetlo. Da najde prizanesljivo uho!

V Gorici 24. februarja 1866.

Slovenskemu narodu vès vdani
France Zakrajšek.

* *Cvetja iz domačih in tujih logov* — 29. vezek je prišel na svetlo. V tem vezku je dovršena žaloigra

*) Zapišite nas tudi med naročnike.

**) Rađe jih prinesejo „Novice“ prihodnjič.

„Tomaž Mor“; dalje obsega: „Slovo o polku Igorjevč“, iz staroruskega poslovenil in razložil M. Pleteršnik, in začetek izvirnega romana, ki ga je pod naslovom „Deseti brat“ spisal J. Jurčič. O „Desetem bratu“ bomo govorili, ko bode roman ves natisnjen; Jurčičevo ime samo nam je porok, da bode delo dobro. Prof. Pleteršniku smo hvaležni, da je Slovencem razložil in poslovil „Slovo“, ki ima v ruskem slovstvu res skor toliko vrednost kakor „Kraljedvorski rokopis“ za česko. Tomaž Moor je izvrstno v slovenski jezik prestavljen. Gotovo pride ta tragedija na slovensko javno gledališče; pa tudi čitalnice, ki nimajo prostora za velike igre, bi ga svojim družbenikom saj v berilu tako predstaviti mogle, kakor smo v Ljubljani že videli „Viljema Tela“ in druge igre, da vsaka oseba ima svojega čitatelja. Variatio delectat.

Ozir po svetu.

Česki Mezzofanti.

Vse jezike sveta zna.

— — — — —

Taka glava korenine

Je slovanski oratár!

Koseski.

Ves svet se je čudil kardinalu Mezzofanti-ju, ki je govoril 28 jezikov; to ga je slavilo pri njegovih vrstnikih in mu gotovo ohrani slaven spomin tudi pri vseh potomcih. Marsikdo je mislil, da se nikdar več ali saj dolgo ne prikaže taka izvanredna prikazen. Toda 11. dan letošnjega februarja je svetu pokazal mladenča, ki bode Mezzofanti-ju saj nekoliko otemnil slavo, kajti on govori 31 jezikov; isti dan namreč je v Pragi mladeneč, 23 let star, Šercl po imenu, iz vseh 31 jezikov imel izpit (izpraševanje) pred jezikoslovnimi prvaki vpričo deželnega zastopnika Vojteha Naprstka in mnogo izbranih poslancev. Učitelj angleškega jezika g. Ande izpraševal ga je angleški in holandski, njegova gospá malajski, prof. Gindely španjski in portugalski, prof. Tonner slovanski, profesor Ludevik sanskritski, dr. Houška hebrejski, prof. Petr arabski, šolski svetovavec Köhler kineški in japonski. Jeziki, iz katerih je bil izpraševan, so bili ti-le: česki, poljski, ruski, hrvaški, bulgarski, francozki, angleški, laški, španjski, portugalski, magjarski, švedski, danski, holandski, rumunski, arabski, turški, novogrški, hindostanski, kineški, japonski, malajski, hebrejski, perzijski, arnavški, tibetarski, mongolski, manžurski, sanskritski, ciganski in nemški. V vseh teh jezikih g. Šercl govori vrlo in gladko, v nekterih tudi stenografuje. G. Šercl je pravi Čeh, rodil se je v okolici Berounski, pri vsem tem si ga lasté nemci, trdé, da je njihov „landsmann.“

„Naše gore list.“

Dopisi.

Iz Hulla na Anglezkem 28. sveč. P. T. (Magjari in magjarizem.) (Konec.) Naj še ene stvari omenim. Menda ni naroda na svetu, kateri bi zgodovino tako enostransko kvaril, kakor Magjari. V Hullu sem videl v neki bukvarnici veliko, krasno vezano knjigo, poleg ktere je bil list: „Asiatic Chiefs, ty J. Szeredy, published for 15 S. offered for only 2 S.“ (Azijaški glavarji, spisal J. Szeredy, namesti za 15 šilingov, to je 7 gold. 50 kr., se prodaja le za 2 š., to je 1 gld.) Sprva sem mislil, da je zgodovina azijaških narodov, pa ko knjigo odprem, zagledam krasno sliko Marije Terezije v Požunu; vidim, da je zgodovina ogerska, v katero so vpleteni poetični spisi. Za ta mali denar kupim knjigo in

jo prečitam; da vidite bistri um magjarski, posebno ker se ta knjiga iz mnogo vzrokov menda v Avstrii ne nahaja, vam poslovenim nekoliko vrstic o tem, kar Szeredy piše o jeziku magjarskem, drugokrat, ako vam ljubo, druge stvari.

S početka se Szeredy hudo jezi nad nemškimi in slovenskimi zgodovinarji, da krivo o Magjarih pišejo, posebno pa graja Rottecka, da imenuje stare Magjare „barbare“; o magjarskem jeziku pa tako-le piše na strani 13.: „Sloveni pravijo, da je njihov jezik magjarskega zeló obogatil; tukaj ni mesto za dolgo etimologično preiskovanje o izviru besed, pa na kratko povemo vzroke in pokažemo, da je misel vseh Slovencev jalova in prazna. Kaj bi moglo biti bolj nelogično, kakor verovati, da ljudstvo tako vdano ljubezni do svobode, in odlično pa tako močnih, izvirnih in izvrstnih značajih kakor so Magjari, bi si izposojevali znamenit del svojega jezika od naroda, kterega vedno zaničujejo, kterega so sprašili pred seboj kakor pleve pred vetrom, spodivši ga v divje, neplodno bregovje, vzemši za-se rodovitne ravnine, neprenehoma varovaje po tradicionalnem sovraštvu in zaničevanji široko zev (gulf), ktera jih loči od njihovih slovenskih sosedov.“ — Poslovenil sem zvesto besedo za besedo; ako bi mi kdo ne verjel, temu pošljem rad original, in tako za vse drugo. — Ali ne kaže to ljubezen, ki jo Magjari do Slovencev imajo? In zato, bratje Hrvatje, uklanjajte se jim, ker čital sem, da jih imenujete „pleme“, kteremu se uklanjajo tudi oni, kateri mu niso prijatli? Da, da, krščansko ljubiti se pravi tudi neprijatla ljubiti; ali je pa politična prevelika ljubav, tega ne vem; v političnem katekizmu saj tega ne najdem. — V krasoti magjarskega jezika Szeredy na 16. strani tako piše: „Magjarski jezik je posebno znamenit po svoji jedernosti in je čudežno primeren izrazovati vse različne vrste človeških občutkov. Na odru doní kakor grom iz ust domoljubnega govornika in najtopejšo dušo izdrami iz svojega spanja. Od pesnikovih ust, kateri se vzdiguje na krilih navdušenja, se zdaj glasi kakor triumfalna pesem vzdigajočega se škrjančka, kadar je predmet o svobodi, zdaj kakor slavčevo žvrgolenje, ako poje o ljubezni, njeni žali in veselji. Noben drug jezik nima tako veličastnih izrazov za občutke ljubezni in domoljubja, in vsikdar je ganil njegov čar pravega domoljuba.“ — Talijani, Francozi, Angleži, Nemci učite se magjarski; pa posebno vsi, vi zaljubljeni poetje, pevajte magjarski, da ganete neusmiljene ljubice! — Na strani 298. te knjige je balada, ki je od besede do besede kakor prestava slovenske narodne pesmi „Se kralj Matjaž oženil je z Alenčico itd.“ Rad bi vedel, od kod jo je Szeredy vzel, ker nam nič ne omeni, ne da bi bila njegova, ne da bi bila narodna magjarska; napis jej je samo „ballade“. Bi li ne vedel kdo, ali je slovenska pesem prevod iz magjarskega ali kako? — Angleški prevod je krasen. —

Stvari na Angležkem imajo svoj navadni tek; mnogo se govori o strašnih brodolomih, ki se zmirom godijo na letošnjo zimo silno viharnem bližnjem morji; polomilo se je blizo 400 brodov (bark). Največ govora je dala strašna nesreča, ki se je pripetila ladii „London“, ko je jadrala iz mesta Plymutha v Avstralijo; potopila se je z 220 ljudmi. Za Hull je velika nesreča broda „Excelsior“, ki je jadrал v Hamburg in se razbil; sedmero ljudi se je utopilo, drugi so se oteli na jadrano (mastbaum) v jadre; prednji del velikega broda je namreč v pesku tako obtičal, da je jadrano srečno iz vode moel. Tako je bilo 15 ljudi (med njimi kapitanova žena, drugi vsi možaki) 6 dni v jadrnih brez jedí in pijače, dokler jih ni rešivna barka na pol mrtvih rešila. — V državnem zboru je najvažnija stvar ta, da za Irsko je od-